

Др Богдана Стјепановић, научни сарадник

Институт за упоредно право, Београд

ИНТЕРНЕТ КОЦКАЊЕ: ПОСТАВЉАЊЕ ПРОБЛЕМА И МОГУЋА РЕШЕЊА

Развој технологије имао је одраз и на пољу коцкања, те су интернет коцкарнице све заступљеније. Од деведесетих година прошлог века када се појавило до данас приметан је стални пораст интернет коцкања. Повећање доступности како интернета тако и уређаја путем којих му се може приступити, довело је и до промена на пољу коцкања. Данас је интернет коцкање модел коцкања који се најбрже развија у свету и који умногоме мења устаљене форме коцкања и учешћа самих људи у тој активности. Многе државе знатно ограничавају или забрањују интернет коцкање, али је оно дозвољено у већини држава Европе. С обзиром на широк спектар разних врста коцкања те њихову лаку доступност великом броју људи разних узраста интернет коцкање је постало један од најпопуларнијих и најunosнијих послова на интернету.

Упоредо са његовом појавом јавила се и друштвена забринутост за ефекте које ће ова врста коцкања произвести у друштву. Друштвена и економска забринутост у вези коцкања на интернету изазвана је чињеницом да је оно лако доступно, да њему прибегавају млађе генерације, неретко малолетници, да недостаје заштита лица која се на овај начин коцкају, те да оно додатно утиче на стварање болести зависности.

Циљ писања овог рада јесте да се да преглед тренутног стања интернет коцкања у свету и код нас, да се анализирају проблеми које оно у пракси изазива, да се да преглед правне регулативе овог питања, као и да се размотри заштита посебно осетљивих група. На самом крају рада настојаћемо да дамо предлоге за смањење, ако не превазилажење наведених проблема.

Кључне речи: Коцкање; Интернет; Болест зависности; Јавно здравље; Превенција.

1. УВОД

Развој информационе и комуникационе технологије довео је до промене и на пољу коцкања и до појаве нових форми коцкања.¹ Интернет коцкање је врста коцкања која се најбрже развија.² Ширење интерента и уређаја путем којих му се може приступити и законска дозвољеност интернет коцкања у земљама широм света учинила је да се интерент коцкање све више шири.³ Доступност интернет коцкања и лакоћу са којом се новац на овај начин може потрошити условила је појаву сумњи да би интернет коцкање могло довести до повећања број људи који пате од патолошког коцкања.⁴ Посебно

¹ Коцкање је активност штетна по здравље призната у Међународној класификацији болести 11. Ревизије (*International Classification of Diseases 11th Revision (ICD-11)*) и Дијагностичком и статистичком приручнику за менталне поремећаје 5. Издање (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th Edition (DSM-5)*). Поремећаји коцкања често остају недијагностификовани и нелечени. Коцкање је извор потенцијално озбиљне и широке штете, која утиче на здравље, богатство и односе појединца. Погађа целе породице и заједнице и може постати доживотна борба да се избегне рецидив. „Gambling: a neglected public health issue“, *The Lancet Public Health*, Volume 6, Issue 1, E1, January 01, 2021 [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30290-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30290-5/fulltext), 4.8.2022.

² Термин интернет коцкање односи се на широк спектар разних врста клађења и игара које се нуде кроз уређаје путем којих се може приступити интернет садржајима (компјутере, мобилне телефоне, таблете и дигиталне телевизоре).

³ Као што је наведено, доступност и учесталост коцкања на интернету расте не само због личних интернет уређаја (нпр. мобилних телефона, рачунара, таблета), већ и због машина за клађење у коцкарницама, баровима и кафетеријама. М. Chóliz, М. Marcos, Ј. Lázaro-Mateo, “The Risk of Online Gambling: a Study of Gambling Disorder Prevalence Rates in Spain”, *Journal of Mental Health and Addiction*, Springer, Published online: 22 March 2019.

Величина глобалне индустрије коцкања и клађења на интернету износила је 61,5 милијарди америчких долара у 2021. Предвиђено је да ће до 2028. порастати на 114,4 милијарди америчких долара, што представља повећање од нешто више од 86 процената. <https://www.statista.com/statistics/270728/market-volume-of-online-gaming-worldwide/>, 1.8.2022.

⁴ S. M. Gainsbury, *Online Gambling Addiction: the Relationship Between Internet Gambling and Disordered Gambling*, Springer, Published online: 11 April 2015.

Истраживања указују да је интернет коцкање потенцијално заразније од традиционалних форми коцкања. Више види: Ј. McBride, Ј. Derevensky, “Internet gambling behavior in a sample of online gamblers“, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7(1), 2009, 149–167. Већа заразност интернет коцкања у односу на традиционалну форму коцкања условљена је његовим основним карактеристикама: лакој доступности и приступачности, анонимности, погодности, интерактивности и учесталости догађаја. *A Literature Review and Survey of Statistical Sources on Remote Gambling*, Department of Culture, Media and Sport, United Kingdom (2006), 14.

Коцкање је доступно у било које време, било где. Трошкови се своде на трошкове приступа компјутер и интернет конекцији; играч се коцка у приватном простору где може да задржи свој идентитет (или узраст) игра се може прилагодити преференцијама или интересима играча; и може се играти на више сајтова у исто време. Сви ови фактори могу утицати на ризик од проблематичног коцкања, односно учешће у коцкању до тачке у којој наноси озбиљну штету себи или другима. Р. Pereira de Sena, “Internet Gambling Prohibition in Hong Kong: Law and Policy“, *Hong Kong Law Journal* 2008, 460.

се сматра да би се овај пораст могао односити на омладину јер је интернет коцкање, због својих особина, више заразно од осталих врста игара.⁵ Истраживања су такође показала да интернет коцкари лакше постају патолошки коцкари, тј. да им се ова активност лако претвара у болест зависности.⁶

Патолошко коцкање⁷ је класификовано у ICD-9 (WHO 1978) и DSM-III (APA 1980) као ментални поремећај, са одговарајућим дијагностичким критеријумима за његово дефинисање. У то време је окарактерисан као поремећај контроле импулса јер се подразумевало да су патолошки коцкари развили стање у којем више немају контролу над сопственим понашањем у игри. Према DSM-5 (APA 2013) патолошко коцкање је укључено у исту дијагностичку категорију као и поремећаји злоупотребе супстанци, одражавајући аргументе који су дуго предложени за разматрање патолошког коцкања као поремећаја зависности. Зависност од коцкања је ментални поремећај који, поред тога што изазива друштвене, породичне и правне последице, често је праћен са другим менталним болестима и злоупотребом супстанци.⁸ С обзиром да је патолошко коцкање поремећај зависности, регулисање коцкања постаје суштински аспект у превенцији зависности.⁹

Многе земље забрањују интернет коцкање, док га са друге стране многе и дозвољавају (САД, већина земаља ЕУ, неке провинције у Канади, и др.).¹⁰

---

⁵ J. McBride, J. Derevensky, “Internet gambling behavior in a sample of online gamblers“, *International Journal of Mental Health and Addiction* 2009, 164.

⁶ Више види: R. T. Wood, R. J. Williams, “Internet gambling: Prevalence, Patterns, problems, and policy options“, *Final Report prepared for the Ontario Problem Gambling Research Centre*, Ontario 2009.

⁷ Патолошко коцкање се дефинише као „упорно и понављајуће неприлагођено коцкарско понашање“ које карактерише немогућност контроле коцкања, што доводи до значајних штетних психосоцијалних последица: личних, породичних, финансијских, професионалних и правних. *American Psychiatric Association (APA) (1994) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 4th edn. Washington, DC: American Psychiatric Association Press, наведено према: A. Blaszczynski, L. Nower, “A pathways model of problem and pathological gambling“, *Addiction*, 97, 2002, 487.

⁸ M. Chóliz, M. Marcos, J. Lázaro-Mateo, “The Risk of Online Gambling: a Study of Gambling Disorder Prevalence Rates in Spain“, *Journal of Mental Health and Addiction*, Springer, Published online: 22 March 2019.

⁹ Види: M. Chóliz, J. Saiz-Ruiz, “Regulating gambling to prevent addiction: more necessary now than ever“, *Adicciones*, 28(3), 2016, 174–181.

¹⁰ У Шпанији се од легализације интернет коцкања појавило много врста интернет коцкања (онлајн казина, онлајн слот, онлајн спортско клађење), те је трошење на интернет коцкање порасло за 400 % (са 2.72 милиона евра у 2012 на 10.89 милиона у 2016). Традиционални видови коцкања (лутрије, казина и слот машине) порасли су за 8 %, са 23,26 милијарди евра у 2012. на 25,26 милијарди у 2015. Студије које су спровођене

У погледу законодавне регулативе везане за коцкање разликују се два периода: период 1970–1980. са растом многообразних форми игара које су се спроводиле уживо, „лицем у лице“ у економски развијенијим државама (Аустралија, Канада, САД, као и многим западноевропским земљама) и период који почиње у првој деценији 21. века и карактерише га развој *online* игара које су последица развоја информатичких технологија (овај период карактерише широка друштвена заступљеност ове врсте игара, нарочито међу млађом популацијом као и легализација интернет коцкања).¹¹

Истраживању малолетника се донедавно није придавало довољно пажње јер је оно у већини земаља законом забрањено, те се претпостављало да је оно незнатно. Наведена претпоставка је доведена у питање јер је у многим релевантним истраживањима установљено да је преваленца највиша у популацији малолетника, а да одрасли који имају установљену болест зависности од коцкања наводе да су са коцкањем управо и кренули као деца.¹²

С обзиром на истраживања која показују да је интернет коцкање заразније од класичне форме коцкања, те да је то нарочито случај међу децом и малолетницима, као и да се непрестано повећава број нових корисника, а самим тим и лица која се сврставају у ред патолошких коцкара, у раду који следи посебну пажњу ћемо посветити истраживању проблема патолошког коцкања међу младима и мерама које би могле да превенирају и сузбијају сузбијају наведене проблеме.

након легализације ове врсте коцкања у Шпанији показале су да је од легализације онлајн коцкања ова врста коцкања постала други најчешћи узрок патолошког коцкања код пацијената који су на лечењу. У случају оних млађих од 26 година, коцкање на интернету је главни узрок патолошког коцкања код пацијената на лечењу. Исто тако, повећан је проценат патолошких коцкара млађих од 26 година који траже терапеутску помоћ због своје зависности од коцкања. М. Chóliz, М. Marcos, Ј. Lázaro-Mateo, “The Risk of Online Gambling: a Study of Gambling Disorder Prevalence Rates in Spain”, *Journal of Mental Health and Addiction*, Springer, Published online: 22 March 2019.

¹¹ *Ibid.*

¹² Више види: D. Dodig, N. Ricijaš, „Obilježja kockanja zagrebačkih adolescenata“, *Ljetopis socijalnog rada* 2011, 102–104.

Упркос законским забранама, адолесценти добијају приступ сајтовима за коцкање тако што лажирају своје године, док неки користе налоге својих родитеља, са или без њихове дозволе. Ј. L. Derevensky, S. M. Gainsbury, “Social casino gaming and adolescents: Should we be concerned and is regulation in sight?“, *International Journal of Law and Psychiatry* 44, 2016, 2.

У истраживању које је 2016. године спровео Chóliz такође се дошло се до закључка да су млади људи више склони да коцкају на интернету. О томе више види: М. Chóliz, Ј. Saiz-Ruiz, “Regulating gambling to prevent addiction: more necessary now than ever”, *Adicciones*, 28(3), 2016, 174–181.

2. ПОСЛЕДИЦЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19 НА ИНТЕРНЕТ КОЦКАЊЕ У ЕВРОПИ

Као и у многим другим секторима, пандемија COVID-19 довела је до смањења прихода у сектору коцкања (2020. и 2021) у Европи, и убрзала тренд раста интернет коцкања.¹³ Према извештају Европског удружења за игре на срећу и клађења (*European Gaming & Betting Association*) у 2021. се очекивало да укупан приход европског тржишта коцкања износити 87,2 милијарде евра бруто прихода, што је смањење од 13 % у поређењу са тржиштем пре пандемије (у 2019), али претставља повећање од 7,5 % у поређењу са 2020. Очекивало се да европски приход од коцкања на интернету у 2021. години достигне 36,4 милијарде евра, што је повећање од 19 % у поређењу са 2020. Регулисано интернет коцкање расте. У извештају се наводи да се за 2021. очекивало да европско тржиште интернет коцкања оствари 82,7 % прихода, што значи да је процењено да ће се преко четири петине европских активности коцкања одвијати на интернету (на веб-сајтовима или апликацијама за коцкање које су лиценциране и регулисане у земљи у којој се коцкање одвија). Према мишљењу Европског удружења за игре на срећу и клађење највећи покретач очекиваног повећања европског тржишта у 2021. било је отварање регулисаног тржишта интернет коцкања у Холандији.

Спортско клађење и други облици клађења су најпопуларнији европски производи за коцкање на интернету, за које се очекује да ће вредети 14,64 милијарде евра и да ће чинити 40 % европског бруто прихода од игара на интернету у 2021.¹⁴

Као што видимо, пандемија COVID-19 била је један од важних фактора за развој интернет коцкања.

3. ИНТЕРНЕТ КОЦКАЊЕ И МЕНТАЛНА ОБОЉЕЊА

Патолошко коцкање представља значајан глобални изазов за јавно здравље. До данас, неколико законодавних система је укључило коц-

---

¹³ Скоро једна четвртина интернет коцкара повећала је своје коцкање током изолације изазване пандемијом. М. Е. Bellringer, N. Garrett, “Risk factors for increased online gambling during COVID-19 lockdowns in New Zealand: A longitudinal study“, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18 (24), 2021, 12946. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/24/12946>.

¹⁴ Постоје значајне разлике у онлајн уделима на различитим националним тржиштима коцкања. У 2020. години, Шведска је била европска земља са највећим уделом (66,2 %) својих активности коцкања које се одвијају на мрежи, а следе Данска (59,4 %), Велика Британија (59,3 %), Финска (58,5 %) и Румунија (56,7 %). *European Online Gambling Key Figures 2021 Edition*, <https://www.egba.eu/uploads/2021/12/European-Online-Gambling-Key-Figures-2021-Edition.pdf>.

кање у здравствене политике и бавило се штетом у вези са коцкањем у оквиру свеобухватног јавног здравственог плана.¹⁵

Иако је поремећај коцкања укључен у Међународну статистичку класификацију болести 1975. године, релативно мало пажње је посвећено процени ширих штетних последица коцкања и њиховом решавању у оквиру јавног здравља. Последњих година, ово се променило са првим студијама о коцкању. У последњих неколико година коцкање је добило повећану пажњу СЗО, те је оно разматрано поред алкохола и дрога на глобалним форумима СЗО 2017. и 2019. и годишњим састанцима СЗО о утицају зависничког понашања на јавно здравље. Ови и планирани састанци и активности СЗО постављају основу за међународни програм и план рада СЗО за коцкање.¹⁶

Истраживања спровођена над патолошким коцкарима су показала да је оно обично и најчешће повезано и са другим менталним проблемима (најчешће депресијом).¹⁷ Као посебно осетљива категорија појављују се млади који, без обзира на законодавна решења влада широм света која имају за циљ да онемогуће коцкање адолесцената, успевају да узму учешће у разним врстама интернет коцкања.¹⁸ Према истраживању адолесцената спроведеном у Канади 2007. године 61 % омладине (узраста 15–24 година) је коцкала 2006. године.¹⁹ Установљено је да је учесталост патолошког коцкања међу младима виша него међу одраслима.²⁰

---

¹⁵ На пример, Нови Зеланд је Законом о коцкању из 2003. формално признао коцкање као питање јавног здравља. Више види: Kolandai-Matchett *et al.*, „A national public health programme on gambling policy development in New Zealand: insights from a process evaluation“, *Harm Reduction Journal*, 15:11, 2018, 1–16. и P. J. Adams, J. Raeburn, K. de Silva, „A question of balance: prioritizing public health responses to harm from gambling“, *Addiction*, 104, 2009, 688–691.

¹⁶ M. W. Abbott, „Gambling and gambling-related harm: recent World Health Organization initiatives“, *Public Health*, Volume 184, July 2020, 56–59.

¹⁷ Истражујући одрасле у САД откривено је да проблематични коцкари често пријављују бројне поремећаје расположења и: депресивни поремећај, дистимични поремећај, манију, генерални анксиозни поремећај и разне фобије. R. H. Pietrzak, B. J. Morasco, C. Blanco, B. F. Grant, N. M. Petry, „Gambling level and psychiatric and medical disorders in older adults: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions“, *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 15(4), 2007, 301–313.

¹⁸ J. L. Derevensky, „Teen gambling: Understanding a growing epidemic“, New York, NY: Rowman & Littlefield Publishers, 2012. наведено према: T. Elton-Marshall, R. Wijesingha, L. Veselka, C. Williams, M. Carton, B. Pradeep, R. Hudson, C. Chiodo, N. E. Turner, *A public health approach to gambling: A report prepared for Gambling Research Exchange Ontario (GREO)*, London, Ontario: Centre for Addiction and Mental Health, 2017, 29.

¹⁹ J. H. Huang, R. Boyer, „Epidemiology of youth gambling problems in Canada: A national prevalence study“, *Canadian Journal of Psychiatry*, 52, 2007, 662.

²⁰ J. Derevensky, R. Gupta, K. Hardoon, L. Dickson, A.E. Deguire, „Youth gambling:

Посебно алармантна истраживања су она које указују на повезаност самоубистава младих и њихових коцкарских навика. У часопису *The Lancet Public Health*, Heather Wardle and Sally McManus *The Lancet Public Health*, Heather Wardle и Sally McManus извештавају о резултатима анкете међу особама узраста 16–24 година показујући повезаност између коцкања и самоубиства. Livingstone и Rintoul наводе да је с обзиром на ове податке, кључно побољшати услуге подршке за људе са проблемима са коцкањем, било у оквиру примарне превентивне здравствене заштите или у установама за лечење зависности.²¹

Наведена истраживања и многа друга која смо имали прилику да изучимо, а која с обзиром на просторну ограниченост овог чланка нисмо могли да изложимо, указују на повезаност постојања повећаног ризика од штетних последица коцкања у будућности уколико се са овом активношћу почне у млађем узрасту. Стога сматрамо да је од виталног значаја да се јавноздравствени приступ коцкању фокусира на превенцију и лечење проблема коцкања за адолесценте.²²

4. ДРУШТВЕНЕ КАЗИНО ИГРЕ КАО УЗРОК КОЦКАЊА МЛАДИХ

Друштвене мреже привукле су повећану пажњу истраживача у области истраживања коцкања из разлога што су сајтови друштвених мрежа постали популарна платформа за људе да приступе местима за коцкање на интернету преко хиперлинкова уграђених у рекламе које се постављају на тим мрежама.²³ Поред тога на сајтовима друштвених

Some social policy issues“, In Reith, G. (ed) *For Fun or Profit? The Controversies of the Expansion of Gambling*, 2003, 239–257, наведено према: T. Elton-Marshall, R. Wijesingha, L. Veselka, C. Williams, M. Carton, B. Pradeep, R. Hudson, C. Chiodo, N. E. Turner, 30.

²¹ Gambling: a neglected public health issue, *The Lancet Public Health*, Volume 6, Issue 1, E1, January 01, 2021 [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30290-5/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30290-5/fulltext), 4.8.2022.

О додатним истраживањима о повезаности самоубистава и навике коцкања види: C. Livingstone, A. Rintoul, „Gambling-related suicidality: stigma, shame, and neglect“, Vol. 6, Issue 1, E4-E5, January 01, 2021.

²² У студији спроведеној 2017 представљена је табела која представља оквир за дељење у оквиру јавне здравствене политике. Више види: T. Elton-Marshall, R. Wijesingha, L. Veselka, C. Williams, M. Carton, B. Pradeep, R. Hudson, C. Chiodo, N. E. Turner, 32.

²³ M. J. A. Wohl, M. M. Salmon, S. J. Hollingshead, H. S. Kim, “An examination of the relationship between social casino gaming and gambling: The bad, the ugly, and the good“, *Journal of Gambling Issues*, 35, 2017, 1–23.

Facebook је отворено признао да је њихова платформа чулно искуство комуникације које нам помаже да се повежемо са другима, без потребе да скренемо поглед. Schull наводи да је *Facebook* платформа заснована на зависничкој природи казино игара са намером да корисници уђу у ментално стање звано „машинска зона“: веза између ко-

мрежа корисници имају могућност да се укључе у бесплатне игре симулације коцкања путем разних доступних апликација (бесплатне игре симулације коцкања постале су познате као друштвене казино игре).²⁴ Управно друштвене казино игре могу, како то истраживања показују, представљати предворије коцкању за прави новац.²⁵

Друштвене казино игре су изузетно популаране. Друштвене казино игре се највише оглашавају на друштвеним мрежама и промовишу коцкање као пожељну и забавну активност.²⁶ Како су адолесценти нарочито присутни на друштвеним мрежама, друштвене казино игре су међу њима нарочито популарне.²⁷

Конзументи друштвених казино игара су у једном истраживању навели да чешће остварују добитке када играју друштвене казино игре, што им пружа осећај да би извесно добили новац када би се коцкали за стварни новац. Испитаници природним сматрају след да почну од друштвених казино игара путем којих тренирају потребне вештине за право коцкање, те да се након тога прелази на играње за новац. Учесници истраживања су навели факторе који су их мотивисали да се укључе у интернет коцкарника и уређаја која изазива „губитак самосвести, аутоматско понашање и потпуна ритмичка апсорпција која се одвија на таласу принуде. N. Dow Schull, *Addiction by design: machine gambling in Las Vegas*, Princeton University Press 2014, 166.

²⁴ Друштвене казино игре су бесплатне игре налик коцкању које се налазе на сајтовима друштвених мрежа. Друштвене казино игре се разликују од коцкања по следећим особинама: друштвене казино игре не захтевају новчано плаћање за играње, већ виртуелне кредите играча; резултати нису увек засновани на случајним квотама, већ на алгоритмима дизајнираним да побољшају ангажовање и задовољство играча. S. Gainsbury, N. Hing, P. H. Delfabbro, D. L. King, “A taxonomy of gambling and casino games via social media and online technologies”, *International Gambling Studies*, 14, 2014, 196.

²⁵ M. J. A. Wohl, M. M. Salmon, S. J. Hollingshead, H. S. Kim, “An examination of the relationship between social casino gaming and gambling: The bad, the ugly, and the good”, *Journal of Gambling Issues*, 35, 2017, 1.

О доказима да друштвени казино играчи прелазе на коцкање на мрежи види: S. M., Gainsbury, A. M. T. Russell, D. L. King, P. Delfabbro, N. Hing, “Migration from social casino games to gambling: Motivations and characteristics of gamers who gamble”, *Computers in Human Behavior*, 63, 2016, 59–67.

²⁶ S. Gainsbury, D. King, B. Abarbanel, P. Delfabbro, N. Hing, *Convergence of gambling and gaming in digital media*, Melbourne, VIC: Victorian Responsible Gambling Foundation 2015, 11.

Одређени број друштвених казино игара је у власништву оператера интернет коцкарница који рекламирају своје сајтове за коцкање на интернету у оквиру друштвене казино игре, и тиме олакшавају прелазак са друштвених казино игара на коцкање на интернету. S. Schneider, „Social gaming and online gambling“, *Gambling Law and Review*, 16, 2012, 711–712.

²⁷ У великом истраживању које је спроведено међу канадским студентима, од преко 10.000 студената, отприлике 9 % је изјавило да је играло друштвене казино игре. Више види: T. Elton-Marshall, S. T. Leatherdale & N. E. Turner, “An examination of internet and land-based gambling among adolescents in three Canadian provinces: Results from the Youth Gambling Survey (YGS)“, *BMC Public Health*, 16 (1), 2016, 277–287.

кање (предлози пријатеља, лакоћа и доступност коцкања на интернет). У наведеном истраживању је уочено да оператери коцкања понекад користе друштвене казино игре за рекламирање коцкања без законских ограничења јер се друштвене казино игре третирају као обичне игре, те не подлежу било каквој контроли реклама. С обзиром на то да друштвене казино игре нису у правом смислу коцкарске активности, не постоји никаква регулатива у вези са оглашавањем, што је навело неке да предложе да се рекламе за друштвене казино воде у истој категорији као и оне које у коцкању.²⁸

Како још увек не постоји закон који ограничава рекламирање интернет коцкања, интернет коцкање се увелико промовише на сваком кораку (од билборда, аутобуских станица градског превоза, маркетима, телевизији, новинама, па све до друштвених мрежа, промовишу га успешни глумци, спортисти, певачи и сви они за чији глас се зна да ће бити од великог утицаја).²⁹ Људи су изложени свим могућим техникама подстицања потрошње на коцкању, као што су бонуси и друге промотивне стратегије. Коцкање на интернету је постало и све више постаје одлично поље за многе економске актере, који су пронашли одлично тржишно упориште у (највише) младим људима.

Прелазак са друштвених казино игара на коцкање за прави новац условљено је и чињеницом да су оператери коцкања почели да купују, спајају и удружују се са индустријом друштвених коцкарница.³⁰ Поред тога значајан фактор предстваља нормализација коцкања која је остварена путем реклама³¹ (рекламе које се односе на коцкање на сајтовима друштве-

²⁸ H. S. Kim, M. J. A. Wohl, R. Gupta, J. L. Derevensky, “Why do young adults gamble online? A qualitative study of motivations to transition from social casino games to online gambling“, *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health* volume 7, Art. N.: 6, 2017, 8.

²⁹ Маркетиншке стратегије које се користе за промоцију производа и активности коцкања о којима се говори у литератури, а које су приметили истраживачи или су их деца која су учествовала у истраживању подсетила, укључују: маркетинг на продајном месту (као што су натписи и излози производа на локацијама где се продају лутријски тикети), масовни медији (ТВ, радио и билборди), удружења која се баве спортом (као што је спонзорство), промотивни производи (нпр. брендиране мајице, капе, постери), препоруке познатих личности и у аутобусима и другим облицима јавног превоза. K. Kolandai-Matchett, J. Landon, M. Bellringer, M. Abbott, “A national public health programme on gambling policy development in New Zealand: Insights from a process evaluation“, *Harm Reduction Journal*, 15(11), 2018.

³⁰ Друштвене казино игре сада развијају светски највеће коцкарске компаније као што су: Caesar’s Entertainment, IGT, Betfair, Paddy Power, Bwin Party и MGM. J. L. Derevensky, S. M. Gainsbury, “Social casino gaming and adolescents: Should we be concerned and is regulation in sight?“, *International Journal of Law and Psychiatry*, 44, 2016, 2.

³¹ Види и студију која је вршена да би се утврдила изложеност деце рекламама које се односе на коцкање: M. Smith, T. Chambers, M. Abbott, L. Signal, “High stakes: Children’s exposure to gambling and gambling marketing using wearable cameras“, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 2019, <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00103-3>.

них медија приказују коцкање као гламурозну и забавну активност без навођења било каквих потенцијалних ризика од коцкања). Обмањујућа је и чињеница да друштвене казино игре могу изгледати као праве коцкарске активности, иако су оне направљене тако да побољшају ужитак играча, на начин да друштвени казино играчи добијају више него што губе. Управо ова околност лако може створити привид ‘вештине’ тако да играчи у друштвеним казино играчима могу да поверују да би, да је ово било за прави новац, значајно увећали износ.³² Опасност од друштвених казино игара за младе лежи и у томе што сајтови за друштвене казино игре обично немају прописану минималну старосну доб за приступ њима.³³

Мишљења смо да би требало законски регулисати могућност промовисања интернет коцкања на јавним местима, те прописати обавезу да приступ друштвеним казино играма имају само они који су старији од 18. година, уз обавезу сајтова друштвених казино игара да ставе јасна упозорења која би се појавила пре него што би играч имао прилику да приступи самој игри и то не ограничити на први пут када се са одређеног сервера приступа одређеном сајту, већ сваког пута. Поред тога сматрамо да би требало дозволити рад само оним сајтовима друштвених казино игара који имају одобрење надлежног министарства и чији рад би био транспарентан за нужну контролу активности која се на њему спроводи.

5. КОЦКАЊЕ КАО ЈАВНИ ЗДРАВСТВЕНИ ПРОБЛЕМ (ПРИМЕР АУСТРАЛИЈЕ)

Истраживања која се спровode у области последица које патолошко коцкање изазива како за појединца, тако и за друштво, доводе до подизања свести о опасности која од ове активности прети друштву. Одређена законодавста већ деценијама сврставају патолошко коцкање у једну од претњи за јавно здравље и спровode свеобухватне акције његовог сузбијања,³⁴ док се у неким другим законодавствима тек сада

---

³² H. S. Kim, “Social Casino Games: Current Evidence and Future Directions“, *Gambling research Exchange Ontario*, 2017, 2.

³³ J. L. Derevensky, S. M. Gainsbury, “Social casino gaming and adolescents: Should we be concerned and is regulation in sight?“, *International Journal of Law and Psychiatry*, 44, 2016, 2.

³⁴ Тако на пример Аустралија и Нови Зеланд.

Јасан показатељ глобалног подизања свести о опасности које собом носи интернет коцкање представља оснивање тела као што је то Међународни истраживачки центар за коцкање (*International Gambling Think Tank*). Међународни истраживачки центар за истраживање, политику и праксу коцкања је мрежа која сарађује како би унапредила разумевање коцкања и смањила штету у вези са коцкањем. Он представља мрежу истраживача, политичара и заинтересованих других лица који сарађују на унапређењу разумевања коцкања и смањењу штете у вези са коцкањем. Сврха је да се бави глобално значајним питањима и дешавањима у политици, услугама и истраживању коцкања,

почиње размишљати о мерама превенције и помоћи за оне који су овим проблемом већ погођени.

Једно од законодавстава која приступају коцкању као јавном здравственом проблему јесте аустралијско.³⁵

Благи закони о коцкању, те растућа популарности електронских и онлајн игара, резултовали су већом доступношћу коцкања у Аустралији, те повећањем учешћа у активностима коцкања и, последично, све веће распрострањености проблематичног коцкања у земљи.³⁶ Све наведено је резултовало у предузимању корака са циљем заштите јавног здравља, стављајући акценат на кораке који ће утицати на јавно здравље нације, узимајући у обзир интеракцију између појединца, заједнице и окружења коцкања, и даље преузимањем превентивног, а не реактивног става у решавању проблема пролиферације патолошких облика коцкања.³⁷

Комисија за коцкање и трке Аустралије (*ACT Gambling and Racing Commission*)³⁸ представила је 2019. године Стратегију за превенцију

да подстицати међународну сарадњу, да идентификовати, развити и промовисати законске оквире, политике и праксе засноване на доказима за смањење штете од коцкања. Сазива већину година од 2004, а састанци се одржавају сваке две године у Окланду, Нови Зеланд. Формат састанка је оријентисан на акцију; кратке презентације о важним темама за фокусирање и стимулисање дискусије и планирање кључних активности. Центар за истраживање коцкања и зависности шири информације засноване на истраживању путем публикација, семинара и масовних медија; развија и обезбеђује програме образовања; промовише и подржава постдипломску наставу и истраживање и сарађује са другим истраживачким организацијама и заинтересованим странама. International Gambling Think Tank, <https://garc.aut.ac.nz/international-gambling-think-tank>.

³⁵ О ситуацији у земљи која је навела власти Аустралије да коцкању приступе као јавном здравственом проблему више види: Т. Elton-Marshall, R. Wijesingha, L. Veselka, C. Williams, M. Carton, V. Pradeep, R. Hudson, C. Chiodo, N. E. Turner, 39–40.

³⁶ Више види: S. M. Gainsbury, N. Suhonen & J. Saastamoinen, „Chasing losses in online poker and casino games: Characteristics and game play of Internet gamblers at risk of disordered gambling“, *Psychiatry research*, 217(3), 2014, 220–225.

³⁷ R. Detels, “The scope and concerns of public health“, *Oxford Textbook of Public Health* (ed. R. Detels, R. Beaglehole, M. A. Lansang and M. Gulliford), Oxford: Oxford University Press, 2009., наведено према: Т. Elton-Marshall, R. Wijesingha, L. Veselka, C. Williams, M. Carton, V. Pradeep, R. Hudson, C. Chiodo, N. E. Turner, 2017, 41.

³⁸ Комисија за коцкање и трке Аустралије (*The ACT Gambling and Racing Commission*) је независно статутарно тело основано у оквиру Закона о коцкања и контроли трка из 1999 (*Gambling and Racing Control Act 1999*)

Функције Комисије су да спроводи законе о играма на срећу и да контролише, надгледа и регулише игре на срећу у Аустралији. Комисија одобрава и регулише активности коцкања и трка; прати и истражује друштвене ефекте коцкања и штете од коцкања и финансирања активности које се односе на превенцију штете; пружа услуга образовања и саветовања; укључује се у консултације са заједницом; разматра законодавство и политику у вези коцкања и тркања, и даје препоруке министру о тим ства-

штете од коцкања у Аустралији (*Strategy for Gambling Harm Prevention in the ACT*).³⁹ У Стратегији се наводи да јавноздравствени приступи имају за циљ да спрече штету од коцкања пре него што се догоди, смање штету од коцкања у раним фазама кроз рано откривање ризичних коцкара, као и да смање утицај, компликације, трајање и напредовање штете од коцкања код појединаца и у заједници.⁴⁰ Стратегија води одабир, праћење и унапређење напора за превенцију штете, има у виду дугорочне резултате и максимизира потенцијал за смањење штете од коцкања у Аустралији. Стратегија успоставља водич за годишње планове рада који ће се развијати како се буде развијало знање Комисије. Стратегија успоставља режим управљања, праћења и евалуације који ће омогућити укључивање повратних информација и одговарање на нова питања и проблеме.⁴¹

Превенција и смањење штете од коцкања захтева вишеструко приступ. Спречавање штете од коцкања ослања се на широк спектар заинтересованих страна који препознају своје улоге и одговорности. То захтева сарадњу и стратешко ангажовање више заинтересованих страна и самог окружења. Као циљеви Стратегије истичу се: осигуравање да владине политике и иницијативе спречавају и смањују штете од коцкања; повећање разумевања штете од коцкања међу владом, индустријом коцкања, заједницама, породицама и појединцима; пружање широког спектра приступачних, ефикасних услуга и иницијатива које спречавају и смањују штету од коцкања; проверање да ли коцкарско окружење и пружаоци услуга спречавају и смањују штете од коцкања и подршка и изградња базе података која ће садржати доказе о штети насталој као последица коцкања, у циљу бољег развијања Стратегије и иницијативе за превенцију штете од коцкања.⁴²

рима; спроводи истрага о питањима у вези са коцкањем и тркама; прикупља порезе, таксе и дажбина који се односе на коцкарске активности. Основни циљеви Комисије су: спровођење стратегија за превенцију штете; повећање стопе усклађености ангажовањем и едукацијом корисника лиценци и индустрије игара на срећу; и сарадња и консултовање са заинтересованим странама са циљем промовисања континуираног побољшања посебно у областима релевантним за Аустралијску заједницу. *Strategy for gambling harm prevention in the ACT – A public health approach 2019-2024*, p. 2, https://www.gamblingandracing.act.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/1436580/Strategy-for-gambling-harm-prevention.pdf.

³⁹ *Strategy for gambling harm prevention in the ACT – A public health approach 2019-2024*, https://www.gamblingandracing.act.gov.au/__data/assets/pdf_file/0009/1436580/Strategy-for-gambling-harm-prevention.pdf.

⁴⁰ *Ibid.*, 10.

⁴¹ *Ibid.*, 12.

⁴² *Ibid.*, 17–18.

6. ПРЕДЛОГ МЕРА ЗА ЗАШТИТУ МЛАДИХ У СРБИЈИ ОД ШТЕТНИХ ПОСЛЕДИЦА ИНТЕРНЕТ КОЦКАЊА

Узимајући у обзир повећану видљивост и друштвену нормализацију интернет коцкања и његов маркетинг, као и све већи број доказа о нарочитој штетности и опасности од патолошког коцкања уколико се са овом активношћу крене у млађим годинама, поставља се питање шта се подузима у нашој земљи да би се ова опасност отклонила од младих?

Јелена Манојловић, координатор тима СОС центра за превенцију и лечење патолошког коцкања наводи да је међу онима који се коцкају у Србији највише младих старости од 18 до 25 година. Она наводи да је Србија, када је реч о броју коцкарница по глави становника, на другом месту у Европи. Посебно забрињавајућом истиче чињеницу да када су почињали са радом пре 15 година, старосна структура зависника је била много виша. Били су то људи преко 35 година, сада је ситуација таква да су на одвикавањима деца од 18 до 25 година и да чине 90 одсто клијената центра.⁴³

Закон о играма на срећу РС у чл. 6 под називом Друштвена одговорност, прописује да приређивање игара на срећу мора бити друштвено одговорно и усмерено ка заштити малолетника, превенцији болести зависности код учесника у играма на срећу и ка заштити података о личности учесника у играма на срећу. Да су приређивачи дужни да на најефикаснији начин спроводе забрану учествовања малолетних лица у играма на срећу. Сви запослени код приређивача игара на срећу који имају директан контакт са учесницима у играма на срећу, пре ступања на рад морају бити оспособљени за превентивно деловање против болести зависности према учесницима у играма на срећу. Прописана је и обавеза сваког приређивача да унутар објекта у коме приређује игре на срећу у непосредној близини улазних врата истакне постер величине 100 x 80 сантиметара, на којем се налази одговарајући текст о превенцији болести зависности, као и контакт подаци установе коју је министарство надлежно за послове здравља сертификовало за лечење болести зависности од игара на срећу. Оглашавање и рекламирање класичних и посебних игара на срећу, укључујући и посредно упућивање на исте, врши се уз обавештење о забрани учествовања малолетних лица у играма на срећу и одговарајући текст упозорења о превенцији болести зависности.⁴⁴

---

⁴³ Око 300.000 зависника од коцке, међу њима све више младих, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4676407/kockanje-zavisnost-lecenje.html>.

⁴⁴ Закон о играма на срећу, *Сл. гласник РС*, бр. 18/2020 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_igrama_na_srecu.html.

Поред Закона о играма на срећу у Србији је усвојена Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године. У делу 4.5. који носи назив Безбедност младих Стратегије наводи се да приликом разматрања питања безбедности младих неопходно је уважити њихове специфичности и на пољу претњи којима су изложени и на пољу вредности које је потребно заштитити, а самим тим и начина на који се може постићи њихова безбедност. У Стратегији се лепо примећује да су млади значајан ресурс сваког друштва, са потенцијалом да постану активни и продуктивни, али за многе од њих, на путу њиховог развоја, постоје бројни безбедносни изазови, ризици и претње. Већа изложеност безбедносним ризицима и претњама утиче на угрожавање како физичког опстанка и интегритета младих, тако и могућности да воде квалитетан начин живота. С тим у вези се наводи да не постоји организован системски приступ ширења знања о безбедносним ризицима и претњама којима млади могу бити изложени, као ни организован систем обуке за стицање способности за деловање у условима конкретне безбедносне претње. Уочено је и да не постоји довољно развијен координирани мултидисциплинарни приступ и међусекторска сарадња у идентификовању, планирању и пружању услуга, које одговарају безбедносним потребама младих. Стратегија позива на унапређивање програмске подршке (подразумевало би подизање квалитета и ефикасности већ постојећих програма, као и креирање нових програма са темама и садржајима који се баве оним безбедносним ризицима и претњама којима су млади изложени, а који до сада нису препознати као довољно важни и самим тим нису третирани од стране институција које брину о младима), уз утврђивање јасних критеријума и стандарда које програми морају да испуне, као и јаснију класификацију програма према томе, да ли су у домену примарне, секундарне или терцијарне превенције, или у домену санкција, репресије, и сл. На крају Стратегије се наводи да досадашњи одговори на проблеме и питања безбедности младих нису довољно свеобухватни, да немају континуитет и да не постоје јасни критеријуми оцене и надзора над њиховим спровођењем.⁶²

У Закону о младима⁴⁵ чл. 20м ст. 7 наводи се да се млади подстичу за активно и квалитетно провођење слободног времена, неговање здравих и безбедних стилова живота, као и за задовољавање потреба младих у области културе. Овај став Закона представља један од основа предложених стратегија за спречавање болести зависности међу младима. Као што сам Закон наводи да се њим уређују мере и активности које предузимају Република Србија, аутономна покрајина и јединица

---

⁴⁵ Чл. 6 Закона о младима, *Сл. гласник РС*, бр. 50/2011; https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html.

локалне самоуправе, а које имају за циљ унапређивање друштвеног положаја младих и стварање услова за остваривање потреба и интереса младих у свим областима које су од интереса за младе, те да је циљ закона стварање услова за подршку младима у организовању, друштвеном деловању, развоју и остваривању потенцијала на личну и друштвену добробит, сматрамо да је он погодан основ на који бисмо се позвали приликом конкретизације захтева тј давања предлога за превазилажење опасности које младима прете кроз интернет коцкање.

Иако законодавство Републике Србије у основним цртама регулише питање коцкања, резултати свакако изостају. Поставља се питање да ли је то последица недостатка детаљније законодавне регулативе или је у питању нешто друго. У Стратегији се примећује да недостаје координисана сарадња на сузбијању проблема и ми се слажемо са овом констатацијом, али ту не стављамо тачку. Дакле, иако постоји одређена законска регулатива она није довољна да се проблем смањи и искорени. Мишљења смо да би мере које је потребно предузети с циљем заштите младих требало да буду усмерене у неколико главних смерова: детаљнија и конкретнија законодавна решења (усмерена на практичне проблеме, спецификована захтевом времена у коме живимо са посебним акцентом на интернет коцкање као сада највећу претњу јавном здрављу); денормализација коцкања (оспоравање митова и претпоставки о коцкању и промовисање тачног знања о утицају коцкања на младе);⁴⁶ превенција у виду повећања знање и свести о ризицима коцкања (рану идентификацију и лечење проблема коцкања код младих) и забрану рекламирања интернет коцкања.

Као добар пример свакако да нам може послужити у раду раније изложени случај Аустралије и њеног већ дуго и добро развијеног система заштите јавног здравља од опасности интернет коцкања.

7. ЗАКЉУЧАК

Патолошко коцкање није нова појава, али његов садашњи основни генератор, интернет коцкање, релативно јесте. Интернет коцкање није новина јер постоји неколико деценија, али данас се његова погубност јасно види. Јасност проблематичности интернет коцкања потиче од тога што се изучавању овог феномена данас чешће и више приступа, те је све више истраживања која ову тврдњу поткрепљују. Интернет коцкање као

---

⁴⁶ Извештај из Уједињеног Краљевства показао је да је проценат деце која су се коцкала већи од оне деце која су пушила или конзумирала алкохол или недозвољене дроге. К. Kolandai-Matchett, J. Landon, M. Bellringer, M. Abbott, “A national public health programme on gambling policy development in New Zealand: Insights from a process evaluation“, *Harm Reduction Journal*, 15 (11), 2018.

генератор патолошког коцкања, гледано просторно, за нас је релативна новина, јер се законодавства као што је аустралијско и новозеландско већ деценијама боре против њега као узрока угрожавања јавног здравља, а код нас надамо се да ће се озбиљније почети радити у том смеру.

Поред сазнања да је у садашњости најзначајнији узрок патолошког коцкања интернет коцкање, бројна спроведена истраживања јасну указују на повезаност између патолошког коцкања и година када се са овом активношћу почело. Будући да су млађе генерације најчешћи конзументи интернет коцкања, лако и јасно се закључује да ће управо они бити најизложенији ризику патолошког коцкања.

У Републици Србији постоји одређена законска регулатива, међутим она није довољно спецификована, нити је даље разрађена подзаконским актима, тако да практични резултати изостају и ситуација бива све алармантнија. Стога, мишљења смо да би мере које је потребно предузети с циљем заштите младих требало да буду усмерене у неколико главних смерова: детаљнија и конкретнија законодавна решења (усмерена на практичне проблеме, спецификована захтевом времена у коме живимо са посебним акцентом на интернет коцкање тренутно као највећу претњу јавном здрављу); денормализација коцкања (оспоривање митова и претпоставки о коцкању и промовисање тачног знања о утицају коцкања на младе); превенција у виду повећања знања и свести о ризицима коцкања (рану идентификацију и лечење проблема коцкања код младих) и забрану рекламирања интернет коцкања.

Превенција је свакако најбољи начин суочавања са сваким проблемом (па тако и са коцкарским навикама) те је њој нужно посветити највећу пажњу. Како се у овом раду бавимо питањем заштите младих од ове погубне активности, као један од основних превентивних корака, према нашем мишљењу а и у складу са спроведеним истраживањима, сматрамо усмеравање друштвених активности на изградњу што бољих односа родитеља и деце, као и промовисање корисних активности младих као значајног заштитиног фактора од патолошког коцкања.⁴⁷ Стога, основ превенције коцкања треба бити заснован на стварању позитивног амбијента за развој младих, највећим делом едукацијом родитеља и учитеља о опасности која деци и младима прети од интернет коцкања и активности које могу бити предворје њему (друштвене казино игре).

---

⁴⁷ Јелена Манојловић, координатор тима СОС центра за превенцију и лечење патолошког коцкања кључним у процесу одвикавања од коцкања наводи помоћ породице, те да што је породица компактнија и стабилнија, то је исход лечења бољи. Око 300.000 зависника од коцке, међу њима све више младих, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4676407/kockanje-zavisnost-ecenje.html>.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Abbott, M. W., “Gambling and gambling-related harm: recent World Health Organization initiatives”, *Public Health*, Volume 184, July 2020;
2. Adams, P. J., Raeburn, J., De Silva, K., “A question of balance: prioritizing public health responses to harm from gambling“, *Addiction*, 104, 2009;
3. American Psychiatric Association (APA), *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*, 4th edn. Washington, DC: American Psychiatric Association Press, 1994;
4. Bellringer, M. E., Garrett, N., “Risk factors for increased online gambling during COVID-19 lockdowns in New Zealand: A longitudinal study”, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(24), 2021, 12946. <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/24/12946>;
5. Blaszczynski, A., Nower, L., “A pathways model of problem and pathological gambling“, *Addiction*, 97, 2002;
6. Chóliz, M., Marcos, M., Lázaro-Mateo, J., “The Risk of Online Gambling: a Study of Gambling Disorder Prevalence Rates in Spain”, *Journal of Mental Health and Addiction*, Springer, Published online: 22 March 2019;
7. Chóliz, M., Saiz-Ruiz, J., “Regulating gambling to prevent addiction: more necessary now than ever”, *Adicciones*, 28 (3), 2016;
8. Derevensky, J. L., *Teen gambling: Understanding a growing epidemic*, New York, NY: Rowman, Littlefield Publishers 2012;
9. Derevensky, J. L., Gainsbury, S. M., „Social casino gaming and adolescents: Should we be concerned and is regulation in sight?“, *International Journal of Law and Psychiatry* 44, 2016;
10. Derevensky, J., Gupta, R., Hardoon, K., Dickson, L. and Deguire, A. E., “Youth gambling: Some social policy issues”, In Reith, G. (ed) *For Fun or Profit? The Controversies of the Expansion of Gambling*, 2003;
11. Detels, R., “The scope and concerns of public health”, *Oxford Textbook of Public Health* (ed. R. Detels, R. Beaglehole, M. A. Lansang and M. Gulliford), Oxford: Oxford University Press, 2009.
12. Dodig, D., Ricijaš, N., „Obilježja kockanja zagrebačkih adolescenata“, *Ljetopis socijalnog rada* 2011;
13. Dow Schull, N., *Addiction by design: machine gambling in Las Vegas*, Princeton University Press 2014;
14. Elton-Marshall, T., Leatherdale, S. T., Turner, N. E., “An examination of internet and land-based gambling among adolescents in three Canadian provinces: Results from the Youth Gambling Survey (YGS)“, *BMC Public Health*, 16 (1), 2016;
15. Elton-Marshall, T., Wijesingha, R., Veselka, L., Williams, C., Carton, M., Pradeep, B., Hudson, R., Chiodo, C., Turner, N. E., *A public health approach to gambling: A report prepared for Gambling Research Exchange Ontario (GREO)*, London, Ontario: Centre for Addiction and Mental Health, 2017;

16. European Online Gambling Key Figures 2021 Edition, <https://www.egba.eu/uploads/2021/12/European-Online-Gambling-Key-Figures-2021-Edition.pdf>;
17. Gainsbury, S. M., *Online Gambling Addiction: the Relationship Between Internet Gambling and Disordered Gambling*, Springer, Published online: 11 April 2015;
18. Gainsbury, S. M., Russell, A. M. T., King, D. L., Delfabbro, P., Hing, N., “Migration from social casino games to gambling: Motivations and characteristics of gamers who gamble”, *Computers in Human Behavior*, 63, 2016;
19. Gainsbury, S. M., Suhonen, N., Saastamoinen, J., „Chasing losses in online poker and casino games: Characteristics and game play of Internet gamblers at risk of disordered gambling“, *Psychiatry research*, 217 (3), 2014;
20. Gainsbury, S., Hing, N., Delfabbro, P. H., King, D. L., “A taxonomy of gambling and casino games via social media and online technologies”, *International Gambling Studies*, 14, 2014;
21. Gainsbury, S., King, D., Abarbanel, B., Delfabbro, P., Hing, N., *Convergence of gambling and gaming in digital media*, Melbourne, VIC: Victorian Responsible Gambling Foundation 2015;
22. Huang, J. H., & Boyer, R., “Epidemiology of youth gambling problems in Canada: A national prevalence study“, *Canadian Journal of Psychiatry*, 52, 2007;
23. Hyoun S. Kim, “Social Casino Games: Current Evidence and Future Directions“, *Gambling research Exchange Ontario*, 2017;
24. Hyoun S. Kim, Michael J. A. Wohl, Rina Gupta, Jeffrey L. Derevensky, “Why do young adults gamble online? A qualitative study of motivations to transition from social casino games to online gambling“, *Asian Journal of Gambling Issues and Public Health volume 7*, Article number: 6, 2017;
25. Jeffrey, L., Derevensky, Sally M. Gainsbury, “Social casino gaming and adolescents: Should we be concerned and is regulation in sight?”, *International Journal of Law and Psychiatry*, 44, 2016;
26. Kolandai-Matchett, K., Landon, J., Bellringer, M., Abbott, M., „A national public health programme on gambling policy development in New Zealand: Insights from a process evaluation“, *Harm Reduction Journal*, 15 (11), 2018;
27. Livingstone, C., Rintoul, A., “Gambling-related suicidality: stigma, shame, and neglect“, Vol. 6, Issue 1, E4-E5, January 01, 2021;
28. McBride, J., Derevensky, J., “Internet gambling behavior in a sample of online gamblers“, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7(1), 2009;
29. Pereira de Sena, P., “Internet Gambling Prohibition in Hong Kong: Law and Policy“, *Hong Kong Law Journal*, 38 (2), 2008;

30. Pietrzak, R. H., Morasco, B. J., Blanco, C., Grant, B. F., Petry, N. M., “Gambling level and psychiatric and medical disorders in older adults: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions“, *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 15(4), 2007;
31. Pisarska A., Ostaszewski, K., “Factors associated with youth gambling: longitudinal study among high school students“, *Public Health*, Volume 184, 2020;
32. Schneider, S., “Social gaming and online gambling“, *Gambling Law and Review*, 16, 2012;
33. Smith, M., Chambers, T., Abbott, M., Signal, L., “High stakes: Children’s exposure to gambling and gambling marketing using wearable cameras“, *International Journal of Mental Health and Addiction*, 2019. <https://doi.org/10.1007/s11469-019-00103-3>;
34. Tani, F., Ponti, L., Ghinassi S., Smorti, M., “A gambling primary prevention program for students through teacher training: an evidence-based study“, *International Gambling Studies Volume 21*, 2021 - Issue 2;
35. Wohl, M. J. A., Salmon, M. M., Hollingshead, S. J., Kim, H. S., “An examination of the relationship between social casino gaming and gambling: The bad, the ugly, and the good“, *Journal of Gambling Issues*, 35, 2017;
36. Wood, R. T., Williams, R. J., “Internet gambling: Prevalence, Patterns, problems, and policy options“, *Final Report prepared for the Ontario Problem Gambling Research Centre*, Ontario.

Правни извори

1. Strategy for gambling harm prevention in the ACT – A public health approach 2019-2024, p. 2, https://www.gamblingandracing.act.gov.au/_data/assets/pdf_file/0009/1436580/Strategy-for-gambling-harm-prevention.pdf;
2. Закон о играма на срећу, *Сл. Гласник РС*, бр. 18/2020 https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_igrama_na_srecu.html;
3. Закон о младима, *Сл. Гласника РС*, бр. 50/2011; https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html.

Извори са интернета

1. „Gambling: a neglected public health issue“, *The Lancet Public Health* , Editorial| Volume 6, Issue 1, E1, January 01, 2021, [https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667\(20\)30290-5/fulltext.0698826009](https://www.thelancet.com/journals/lanpub/article/PIIS2468-2667(20)30290-5/fulltext.0698826009);
2. A Literature Review and Survey of Statistical Sources on Remote Gambling, Department of Culture, Media and Sport, United Kingdom (2006), <https://silo.tips/download/a-literature-review-and-survey-of-statistical-sources-on-remote-gambling>;
3. International Gambling Think Tank, <https://garc.aut.ac.nz/international-gambling-think-tank>;

4. Market size of the online gambling and betting industry worldwide in 2021, with a forecast for 2028, <https://www.statista.com/statistics/270728/market-volume-of-online-gaming-worldwide/>;
5. Око 300.000 зависника од коцке, међу њима све више младих, <https://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/drustvo/4676407/kockanje-zavisnost-lecenje.htm>.

Research-associate Bogdana Stjepanović, LL.D.

Institute of Comparative Law, Belgrade

INTERNET GAMBLING: IDENTIFYING PROBLEMS AND OFFERING POSSIBLE SOLUTIONS

Summary

The development of technology also had an impact on the field of gambling. Internet casinos are becoming more and more common. From the nineties of the last century, when it first appeared, until today, a constant increase in Internet gambling has been noticeable. The increase in the availability of both the Internet and the devices through which it can be accessed has also led to changes in the field of gambling. Today, Internet gambling is the fastest growing gambling model in the world, which greatly changes the established forms of gambling and the participation of people in this activity. Many countries significantly restrict or ban online gambling, but it is allowed in most European countries. Considering the wide range of different types of gambling and their availability to a large number of people of different ages, internet gambling has become one of the most popular and lucrative jobs on the Internet.

Along with its appearance, there was social concern about the effects that this type of gambling would have on society. Social and economic concern about gambling on the Internet is caused by the fact that it is easily accessible, that it is resorted to by younger generations, often minors, that they miss noticing the onset of diseases that may occur as a result of gambling.

The goal of writing this paper is to review the current state of internet gambling in the world and in our country, to analyze the problems it causes in practice, to review the legal regulations on this issue, as well as to consider the protection of most vulnerable group. At the very end of the paper, a proposal is made for reducing, if not overcoming, the mentioned problems.

Key words: *Gambling; Internet; Addiction; Public health; Prevention.*